

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยในเชิงปริมาณการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีรายละเอียดการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสด ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์
3. เพื่อประเมินผลรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสด ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์ คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย ปัจจัยด้านการสื่อสารและปัจจัยด้านเจตคติต่อปัญหาขยะมูลฝอย
2. ผลการสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสด ได้จัดกิจกรรม 18 กิจกรรม คือ
 - 2.1 ด้านการมีส่วนร่วม 3 กิจกรรม ได้แก่
 - 2.1.1 5ส.ตลาดสด
 - 2.1.2 ตลาดสดสีเขียว
 - 2.1.3 ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 - 2.2 ด้านความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย มี 8 กิจกรรม ได้แก่
 - 2.2.1 การอบรมความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสด

- 2.2.2 การคัดแยกขยะมูลฝอยด้วยหลัก 3Rs
- 2.2.3 การทำน้ำสกัดชีวภาพ
- 2.2.4 การทำปุ๋ยหมัก
- 2.2.5 การเลี้ยงสัตว์ด้วยมูลฝอยอินทรีย์
- 2.2.6 การจัดสถานที่ทิ้งขยะแยกประเภทในตลาดสด
- 2.2.7 การลดใช้ถุงพลาสติกและกล่องโฟม
- 2.2.8 ขยะแลกไข่
- 2.3 ด้านการสื่อสาร มี 4 กิจกรรม ได้แก่
 - 2.3.1 การประกวดผู้ค้าตลาดสดต้นแบบ
 - 2.3.2 การประกาศเกียรติคุณยกย่องชมเชย
 - 2.3.3 การตั้งชมรมผู้ค้าตลาดสด
 - 2.3.4 การประชาสัมพันธ์การจัดการขยะมูลฝอย
- 2.4 ด้านเจตคติต่อปัญหาขยะมูลฝอย มี 3 กิจกรรม ได้แก่
 - 2.4.1 ตลาดสดใส ใส่ใจสิ่งแวดล้อม
 - 2.4.2 สำเนียงรักตลาดสด
 - 2.4.3 จิตอาสาเก็บขยะรักษาสิ่งแวดล้อม

3. ผลการประเมินรูปแบบการการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่าผู้ค้าตลาดสด ที่เข้าร่วมการอบรมโดยใช้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยดีขึ้นกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปรายผล

1. ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ มี 4 ปัจจัยคือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย ปัจจัยด้านการสื่อสาร และปัจจัยด้านเจตคติต่อปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งมีผลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลจากมากไปน้อยคือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (.42) ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย (.21) ปัจจัยด้านสื่อสาร (.13) ปัจจัย

ด้านเจตคติต่อปัญหาขยะมูลฝอย (.11) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้คัดลากลดสลดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ตามการทดสอบสมมติฐาน ด้วยการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง โดยใช้โปรแกรมลิสเรล(LISREL) และสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) ผู้วิจัยจึงได้นำ 4 ปัจจัยมาอภิปรายได้ ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม มีผลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้คัดลากลดสลดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของทวิทอง หงส์วิวัฒน์ (2527 : 577) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้นคือการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถที่อยู่ในสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม การมีส่วนร่วมได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา โดยการแสดงออกมาในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของชัยยุทธ โยธามาตย์ (2543 : 66) พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลพิบูลมังสาหารมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ความรู้ความเข้าใจในเรื่องขยะมูลฝอย และความคิดเห็นต่อปัญหาขยะมูลฝอย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย

ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้คัดลากลดสลดประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมากที่สุด คือ .42 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ “การมีส่วนร่วม” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมาก การมีส่วนร่วมในที่นี้เน้นที่ผู้คัดลากลดสลดเป็นสำคัญ เพราะผู้คัดลากลดสลดจะเป็นกลไกที่สำคัญในการนำพาการจัดการขยะมูลฝอยให้ประสบความสำเร็จ นอกจากการมีส่วนร่วมตามที่กล่าวมาแล้ว จะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอ

1.1.1 ผู้คัดลากลดสลดต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดสด

1.1.2 ผู้คัดลากลดสลดต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดสด

1.1.3 ผู้คัดลากลดสลดต้องมีความรับผิดชอบและ รับผิดชอบโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกัน

1.1.4 ผู้คัดลากลดสลด ต้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกัน เพื่อสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยว่าประสบความสำเร็จ หรือมีปัญหาอุปสรรค เพื่อหาแนวทางป้องกันแก้ไขต่อไป

1.2 ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย มีผลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้คัดลากลดสคในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2530 : 130) ที่ได้กล่าวว่า ความรู้คือการรับรู้ข้อเท็จจริง ความจริงกฎเกณฑ์และข้อมูลต่างๆที่เกิดขึ้นจากการศึกษา จากรายงาน ซึ่งพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจำได้ ระลึกได้ โดยการได้ยิน การมองเห็น การสังเกต หรือจากประสบการณ์ทางธรรมชาติ คือเรียนรู้จากสภาพธรรมชาติที่อยู่ใกล้ตัว เรียนรู้จากสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของสุกศักดิ์ เมืองพรหม (2551: 112) พบว่าประชาชนที่ได้รับการอบรม มีความรู้มากกว่าประชาชนที่ไม่มีประสบการณ์ในการอบรมเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล.21 ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยประสบความสำเร็จ เนื่องจากจะต้องมีการเรียนรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ เกิดทักษะในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยสามารถทำให้การจัดการขยะมูลฝอยของผู้คัดลากลดสคประสบความสำเร็จได้ อีกหลายอย่าง ดังนี้

1.2.1 ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย จำเป็นต้องเรียนรู้ในลักษณะของการจัดการขยะมูลฝอย หรือวิธีปฏิบัติ กระบวนการ และแบบแผนการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องได้

1.2.2 ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย สามารถตีความหมายและเปรียบเทียบ หรือคาดคะเนผลการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นต่อไปได้

1.2.3 การนำความรู้การจัดการขยะมูลฝอยไปใช้ สามารถนำความรู้ที่เป็นนามธรรมไปปฏิบัติได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม

1.2.4 การนำความรู้การจัดการขยะมูลฝอยไปวิเคราะห์ สามารถนำความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยมาแยกเป็นส่วนหรือนำความรู้ต่าง ๆ มาประกอบกันเพื่อการปฏิบัติของตนเอง

1.2.5 การนำความรู้การจัดการขยะมูลฝอยไปสังเคราะห์สามารถนำความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย และแนวคิดต่างๆมาประกอบกัน แล้วสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้ต่างจากเดิม

1.2.6 การประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอย สามารถใช้ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อตัดสินระดับของประสิทธิผลของการจัดการขยะมูลฝอยของผู้คัดลากลดสค

1.3 ปัจจัยด้านการสื่อสาร มีผลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้คัดลากลดสคในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนรมน นันทมนตรี (2544 : 112)

ที่กล่าวว่ายุทธวิธีของการสื่อสารของผู้นำชุมชนในการพัฒนาส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการลดปริมาณขยะ กรณีศึกษาชุมชนสุขสันต์ 26 ผลการวิจัยพบว่ายุทธวิธีของการสื่อสารของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการลดปริมาณขยะกรณีศึกษาชุมชนสุขสันต์ 26 มี 7 วิธีคือการนำตนเองมาเป็นสื่อของการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างในการรักษาความสะอาดของชุมชน การพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนอย่างใกล้ชิด การชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหาภายในชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมหาทางออกของปัญหา โดยใช้วิธีคัดแยกขยะการใช้เสียงตามสายเพื่อแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน รวมถึงการรณรงค์ต่างๆ การจัดการประชุมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมตรวจสอบความโปร่งใส โดยสมาชิกชุมชน การเลือกสมาชิกชุมชนในการสื่อสารกระจายข้อมูลได้แก่ แม่บ้านและเด็กๆ ในชุมชน และสื่อให้เห็นถึงผลตอบแทนที่สมาชิกในชุมชนได้รับ ได้แก่ รายได้ที่น่าขยะไปขาย ปัจจัยทางการสื่อสารที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนสุขสันต์ 26 ในการลดปริมาณขยะคือ มุมมองของผู้ส่งสารที่มีต่อชุมชนได้แก่ สมาชิกชุมชน ประสพการณ์ในการเผชิญกับปัญหาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ร่วมกันในชุมชน เนื้อหาของสารเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของสมาชิกในชุมชนเลือกใช้ส่งให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้สมาชิกชุมชนเข้าใจในเนื้อหาไปในแนวทางเดียวกัน ความเชื่อของผู้รับสารที่มีต่อผู้นำชุมชนและบริบท ได้แก่ นโยบายในการจัดโครงการชุมชนนาร่องในการรักษาความสะอาด และการลดปริมาณขยะในชุมชน สำนักงานเขตบางกะปิตามนโยบาย กรุงเทพมหานคร นโยบายสถานศึกษาเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด นโยบายมูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่เข้ามาสนับสนุน โครงการ และวัฒนธรรมการสื่อสารภายในชุมชนที่เป็นกันเอง

ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยด้านการสื่อสาร มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล .13 ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสด เนื่องจากการสื่อสารในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสนั้น ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยประสบความสำเร็จได้ นอกจากนี้ต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญได้แก่

- 1.3.1 นโยบายการประชาสัมพันธ์การจัดการขยะมูลฝอยนั้นต้องมีความต่อเนื่อง ชัดเจน
- 1.3.2 องค์กรและบุคลากรควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
- 1.3.3 การกำหนดกิจกรรมและการเลือกสื่อ นั้น ควรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

1.3.4 กลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์การจัดการขยะมูลฝอยควรใช้ระบบชุมชนในการจัดการ

1.3.5 การประเมินผลการประชาสัมพันธ์ควรดำเนินการเพื่อทบทวนผลงาน และสามารถปรับเปลี่ยนแผนงานได้เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์

1.4 ปัจจัยด้านเจตคติต่อปัญหาขยะมูลฝอย มีผลต่อรูปแบบจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรณา กลัดเนิน กลุ่ม(2547:7) กล่าวว่าเจตคติ คือ ความรู้สึก อารมณ์ ของบุคคลที่มีระดับแตกต่างกัน ทำให้บุคคลแสดงการตอบสนองต่อวัตถุ สถานการณ์หรือเรื่องราวในลักษณะรองหรือแตกต่างกัน โดยมีลักษณะทิศทางอย่างต่อเนื่องและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ที่ดี ดังนั้นถึงแม้ว่าเจตคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ แต่ช่วงเวลาหนึ่งทิศทางและความเข้มแข็งก็มีมากพอที่จะกำหนดลักษณะเฉพาะของบุคคล

ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเจตคติต่อการจัดการขยะมูลฝอยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล .11 เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดประสบความสำเร็จ เนื่องจากการสร้างจิตสำนึกของผู้ค้าตลาดสดต่อการจัดการขยะมูลฝอย จะต้องให้ผู้ค้าตลาดสดตระหนักในความเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจในเรื่องขยะมูลฝอยตลอดจนทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการจัดการขยะมูลฝอยในตลาดสด นอกจากนี้จะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญได้แก่

1.4.1. การกระตุ้น สามัญสำนึกในการจัดการขยะมูลฝอยต้องมีความต่อเนื่อง เพราะจะทำให้เกิดความเคยชินจนกลายเป็นนิสัย

1.4.2. เจตคติที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยต้องมีทิศทางที่ชัดเจน จึงต้องทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการจัดการขยะมูลฝอย

1.4.3. กลยุทธ์ในการปรับเจตคติต่อการจัดการขยะมูลฝอยควรใช้ระบบชุมชนการมีส่วนร่วม และภาคีเครือข่ายเข้ามามอบบทบาทร่วมด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสด ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย ปัจจัยด้านการสื่อสาร และปัจจัย

ด้านเจตคติต่อปัญหาขยะมูลฝอย ดังนั้นข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ สามารถกำหนดแนวทางการดำเนินการดังนี้

1.1. ผู้ค้าตลาดสดควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ มีความรับผิดชอบร่วมกัน รวมไปถึงการประเมินผล เพื่อสะท้อนผลการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยและหาแนวทางแก้ไข

1.2. ผู้ค้าตลาดสดควรเรียนรู้ในกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยอย่างสม่ำเสมอ โดยอาศัยหลักของการมีส่วนร่วมและภาคีเครือข่ายเข้ามามีบทบาทพร้อมด้วย

1.3. ผู้ค้าตลาดสดควรร่วมมือกันในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ให้กับผู้ค้าตลาดสดรายอื่น รวมไปถึงประชาชนทั่วไป ให้เห็นคุณประโยชน์ของการจัดการขยะมูลฝอย

1.4. ชมรมผู้ค้าตลาดสด ที่ผู้ค้าตลาดสดร่วมกันจัดตั้งขึ้นนั้น ควรติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสดอย่างต่อเนื่อง เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล สาธารณสุข กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.5. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดการขยะมูลฝอยแก่ผู้ค้าตลาดสด เพื่อพัฒนาขีดความสามารถ โดยเข้ารับการฝึกอบรมความรู้ตาม โครงการต่าง ๆ หรือการนำผู้ค้าตลาดสดไปศึกษาดูงานตลาดสดแห่งอื่นที่ได้มาตรฐาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ค้าตลาดสด ไปใช้กับตลาดสด โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่และเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในตลาดสดอื่น พร้อมทั้งสอบถามความพึงพอใจจากลูกค้าที่มาใช้บริการในตลาดสดนั้น